

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Vodič za model

Standardizovani model formiranja energetske zadruge

Priručnik „Standardizovani model formiranja energetske zadruge” nastao je u okviru programa „Razvoj održivog tržišta bionergije u Srbiji” kao rezultat srpsko-nemačke razvojne saradnje.

Izdavač priručnika

Centar za unapređenje i razvoj društva IDS Novi Sad

Za izdavača

Prof. dr Biljana Viduka

Autori priručnika

Zoran Eremić

dr Robert Molnar

dr Biljana Viduka

Recezeni

Milica Andrejević

Milica Vukadinović

Tehnička priprema, prelom i dizajn

Kata Jovančić

Štampa

PRINTING HOUSE GRAFOLIK

Vojvode Stepe 375, Beograd

Tiraž

56 komada

ISBN-978-86-81822-05-0

Copyright © 2021. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Nijedan deo ove publikacije bez pismene saglasnosti Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH ni u kom obliku ne sme da se reprodukuje ili da se primenom elektronskih sistema prerađuje, distribuirati ili arhivira.

Sadržaj

Najvažnije poruke	5
O programu	6
Uvod	7
Karakteristike energetske zadruge оформljene za proizvodnju električne energije u biogasnom postrojenju	9
Prva faza standardizovanog modela: Iniciranje osnivanja energetske zadruge	12
Druga faza standardizovanog modela: Osnivanje energetske zadruge	15
Treća faza standardizovanog modela: Sticanje statusa povlašćenog proizvođača	17
Opšte preporuke	19
Korisni linkovi	20
Aneksi za implementaciju	
Smernice za utvrđivanje interesa za osnivanje energetske zadruge za proizvodnju električne i toplotne energije u biogasnim postrojenjima u lokalnim zajednicama	21
Smernice za registraciju energetske zadruge za proizvodnju električne i toplotne energije u biogasnim postrojenjima	23
Smernice za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije za energetsku zadrugu za proizvodnju električne i toplotne energije u biogasnim postrojenjima	26
Studija slučaja	
Verušić, Srbija: Poljoprivredna energetska zadruga	30

Najvažnije poruke

1. **ENERGETSKE ZADRUGA** koja se bavi proizvodnjom energije u biogasnom postrojenju je nadogradnja klasične poljoprivredne delatnosti kojom se stanovništvu ruralnih zajednica obezbeđuje dobrobit u ekonomskom, ekološkom i razvojnom smislu.
2. **PROFIT KAO PREDUSLOV EKONOMSKOG RAZVOJA** je osnovni motiv poslovnog poduhvata preduzetnih lica udruženih u energetska zadruga, u skladu sa Zakonom o energetici i Zakonom o zadrugama. Zadruga ima status pravnog lica i registruje se u Agenciji za privredne registre u skladu sa zakonom kojim se uređuje registracija privrednih subjekata.
3. **SAMOSTALNO INVESTIRANJE** u energetska delatnost često je usled veličine potrebnih investicija nedostupno poljoprivrednim proizvođačima sa manjim posedom. Energetska zadruga za proizvodnju energije iz biogasnog postrojenja omogućava i njima da postanu investitori, unaprede i diverzifikuju svoje delatnosti i izvore prihoda.
4. **STICANJEM STATUSA POVLAŠĆENOG PROIZVOĐAČA**, energetske zadruge se uključuju u nacionalnu energetska mrežu i doprinose ostvarenju nacionalnih strateških ciljeva za povećanje učešća proizvodnje energije iz obnovljivih izvora. Kreiranje podsticajnog okruženja za povećanje broja energetskih zadruga koje se bave proizvodnjom energije može ubrzati proces usklađivanja nacionalnih energetskih karakteristika sa evropskom politikom koja predviđa da učešće OIE u ukupnoj potrošnji energije bude najmanje 35% do 2030. godine.

O programu

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH je globalni pružalac usluga u oblasti međunarodne saradnje za održivi razvoj. GIZ ima više od 50 godina iskustva u širokoj lepezi oblasti, uključujući ekonomski razvoj i zapošljavanje, energetiku i životnu sredinu, kao i mir i bezbednost.

GIZ kao savezna organizacija u ime Vlade Nemačke – posebno Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ) – kao i u ime klijenata iz javnog i privatnog sektora iz više od 130 zemalja, pruža podršku u postizanju ciljeva u međunarodnoj saradnji. U oblasti obnovljivih izvora energije, GIZ trenutno realizuje preko 170 projekata u više od 50 zemalja.

Srpsko-nemački razvojni program „Razvoj održivog tržišta bioenergije u Srbiji” zajedno sprovode GIZ (komponenta tehničke podrške) i Nemačka razvojna banka KfW (finansijska komponenta). Program finansira Savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ) Savezne Republike Nemačke u okviru Nemačke klimatsko-tehnološke inicijative.

Glavni cilj projekta je uspostavljanje održivog tržišta bioenergije u Srbiji. Korišćenjem biomase za dobijanje toplotne i električne energije, doprinosi se unapređenju održivog korišćenja obnovljivih izvora energije, ruralnom i lokalnom ekonomskom razvoju, kao i smanjenju emisije gasova koji utiču na formiranje staklene bašte u Srbiji. Zamenom fosilnih goriva obnovljivim izvorima energije ne doprinosi samo zaštiti klime, već i poboljšanju kvaliteta vazduha. Istovremeno se korišćenjem lokalno dostupnih obnovljivih izvora energije unapređuje ekonomski razvoj i stvaraju mogućnosti za zaposlenje u slabije razvijenim i ruralnim sredinama.

Cilj ove publikacije je zagovaranje **udruživanja u energetske zadruge, kao oblik učešća na bioenergetskom tržištu.**

Uvod

Principi na kojima se osnivaju i interesi za udruživanje u tradicionalne poljoprivredne zadruge su u velikoj meri već poznati široj javnosti. Usled savremene diverzifikacije privrednih aktivnosti u ruralnim područjima, došlo je do integracije tradicionalne poljoprivredne proizvodnje sa, do nedavno nespojivim, raznovrsnim delatnostima.

One dopunjuju i nadograđuju osnovnu poljoprivrednu delatnost i značajno uvećavaju profit proizvođača te imaju pozitivan opšti uticaj na lokalnu zajednicu. Jedna od tih delatnosti je proizvodnja energije, a udruživanje oko ove delatnosti je savremena primena tradicionalne ideje zadrugarstva u formi energetske zadruge.

Do unapređenja poljoprivredne proizvodnje i prihoda od nje u savremenim zadrugama dolazi se kroz uvođenje komplementarnih delatnosti u poslovanje. U ovom modelu biće predstavljen način udruživanja u energetske zadruge sa ciljem proizvodnje i prodaje energije nastale u radu biogasnog postrojenja kao obnovljivog izvora.

Energetska zadruga je nastala diverzifikacijom delatnosti u oblast energetike i ima svoje specifičnosti, ali u suštini predstavlja nadogradnju tradicionalnog modela poljoprivredne zadruge koji je nastao kroz:

- udruživanje u poslovni poduhvat,
- uvođenje novih tehnologija,
- prilagođavanje ratarske i stočarske proizvodnje savremenim standardima.

Na ovaj način se obezbeđuje dugoročni dodatni prihod članovima zadruge i održiv ekonomski model lokalnoj zajednici.

Međunarodna iskustva pokazuju da farmeri udruženi u energetske zadruge i njihove asocijacije uspevaju da poboljšaju svoje proizvodne i tržišne pozicije, i postanu značajni činioci održivog lokalnog razvoja. U okviru energetske zadruge, pomireni su interesi za dugoročnijim i stabilnijim prihodom nastalim od proizvodnje električne energije sa sezonskim i cenovnim neizvesnostima koje karakterišu ratarsku i stočarsku proizvodnju.

U tom smislu, u zavisnosti od fokusa poljoprivredne proizvodnje, razlozi za članstvo u energetske zadruge su:

- Povećanje obima i unapređenje ratarske proizvodnje,
- Povećanje broja grla stoke,
- Rešenje odlaganja biorazgradivog otpada i biomase, i
- Unapređenje organizacije rada gazdinstava (sistematizacija nastala iz prakse).

Sa aspekta finansijskog ostvarenja i uvećanja prihoda, interes koji članovi energetske zadruge imaju ogleda se u:

Energetska zadruga poljoprivrednih proizvođača je pravno lice koje je osnovano zbog stvaranja profita kroz **proizvodnju energije**.

Povećanjem profita po hektaru usled dodatne zarade stečene **upotrebom otpadne biomase**, odnosno po grlu stoke **upotrebom stajskog đubriva** u biogasnog postrojenju, **ratari i stočari** su motivisani da **povećaju obim proizvodnje**.

- Dodatnom prihodu od prodaje energije,
- Uštedama u manipulaciji i transportu,
- Nabavci toplote za grejanje po povlašćenim cenama,
- Mogućnosti dodavanja vrednosti poljoprivrednim proizvodima (kroz viši stepen obrade korišćenjem otpadne toplote iz biogasnog postrojenja).

Predajom stajskog đubriva i transportom biomase direktno sa njive u prihvatna skladišta biogasnog postrojenja **proizvođači mogu uštedeti na manipulativnim i transportnim troškovima.**

Kada se posmatra opšti interes, značaj pomenute energetske zadruge je u:

- Pozitivnom uticaju na kvalitet vazduha, podzemnih i nadzemnih voda kroz ekološki tretman biorazgradivog otpada (stajnjaka, žetvenih ostataka, silaže, organskog otpada stočarske, klanične industrije i otpada iz domaćinstava),
- Uticaju na lokalni ekonomski razvoj (uvećanje prihoda u zajednici, generisanje novih poslova, zadržavanje kvalifikovanog kadra, podsticaj proizvodnje bioenergenta, angažovanje lokalnih firmi na održavanju postrojenja...),
- Unapređenju kvaliteta života (potencijal za grejanje domaćinstava i javnih objekata otpadnom toplotom iz postrojenja),
- Povećanje transparentnosti rada poljoprivrednih subjekata.

Proizvodnja energije iz biogasnog postrojenja u okviru energetske zadruge u ruralnim sredinama može unaprediti lokalni ekonomski razvoj i umanjiti uticaje na životnu sredinu.

Energetska zadruga koja je oformljena oko ideje izgradnje biogasnog postrojenja ima svoje specifičnosti koje podrazumevaju značajnu poslovnu investiciju i poslovnu povezanost i posvećenost članova tokom celog perioda implementacije.

Karakteristike energetske zadruge oformljene za proizvodnju električne energije u biogasnom postrojenju

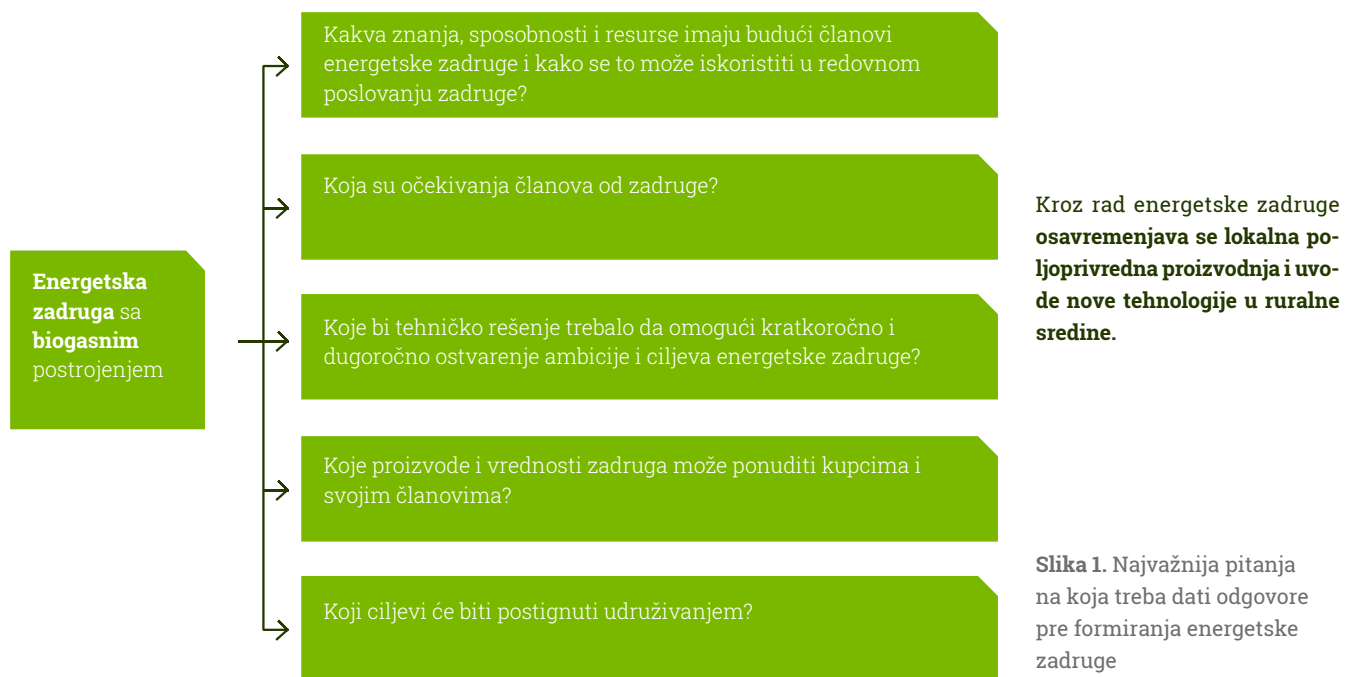
Kao i kod drugih vidova zadruge, i u energetske zadrugama postoje utvrđene vrednosti, obaveze i odgovornosti članova u skladu sa zadružnim principima. Pored ovih opštih principa, projekat energetske zadruge koja za cilj udruživanja ima izgradnju i korišćenje biogasnog postrojenja karakterišu:

- diverzifikovana delatnost u odnosu na tradicionalni model zadruge,
- upotreba novih tehnologija,
- zajedničko investiciono ulaganje u biogasno postrojenje,
- pozitivan uticaj na životnu okolinu,
- rešavanje pitanja odlaganja stajnjaka i kontaminacije podzemnih voda osokom,
- mogućnost dodatne diverzifikacije proizvodnje i usluga kroz implementaciju poslovnih modela koji koriste otpadnu toplotnu energiju biogasnog postrojenja (proizvodnja voća i povrća u staklenicima, komercijalna proizvodnja sušenih poljoprivrednih proizvoda ili uslužno sušenje, grejanje turističkih kapaciteta i drugo).

Kako bi energetska zadruga poslovala efikasnije, a dobrobit od efekata izgradnje biogasnog postrojenja prenet na što veći broj korisnika u lokalnoj zajednici, poželjno je popularizovati članstvo u zadruzi i time osavremeniti poslovanje u ruralnim sredinama.

Uspeh projekta zavisi od toga kolika je posvećenost članova ciljevima koje žele da postignu u kratkom, srednjem i dužem roku. Stoga je veoma važno odmah na početku projekta pronaći odgovore na sledeća pitanja kako bi se definisao poslovni model energetske zadruge. Najvažnija pitanja na koja treba dati odgovor su prikazana posredstvom Slike 1.

Osnovna karakteristika energetske zadruge je diverzifikacija tradicionalnih delatnosti sa krajnjim ciljem **proizvodnje energije iz biogasa**.

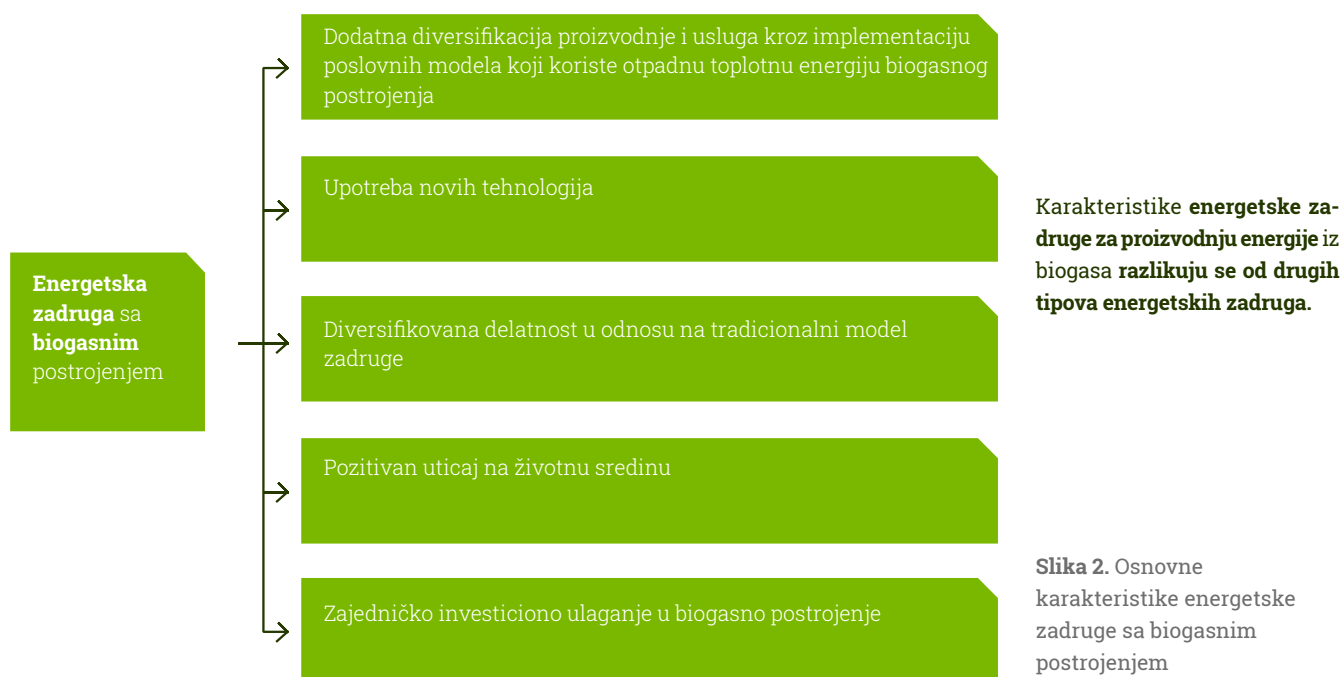

U iznalaženju odgovora na nametnuta pitanja mora se precizirati šta je očekivani interes i način na koji se do njega dolazi, kako bi se izbegli nesporazumi tokom implementacije i operativnog veka projekta.

Privlačenje članstva u ovoj fazi vrši se promocijom pozitivnih efekata implementacije projekta na lokalnu zajednicu:

- Generisanje novih radnih mesta i zadržavanje mladih u lokalnoj ruralnoj zajednici,
- Povećanje ekonomskog potencijala stanovništva i konkurentnosti privrednih subjekata na finansijskom tržištu,
- Korišćenje nusproizvoda biogasnog postrojenja kao inputa za sopstvenu proizvodnju omogućava i razvoj drugih privrednih subjekata i delatnosti stanovnika lokalne zajednice,
- Ekološki i ekonomski ispravno rešenje problema odlaganja biorazgradivog otpada kroz preradu u biogasnom postrojenju,
- Pristup obnovljivoj električnoj energiji i toploti – biogasno postrojenje istovremeno pozitivno utiče na smanjenje emisije CO₂ i povećava učešće OIE u ukupnoj potrošnji kako članova energetske zadruge, tako i lokalnog građanstva.

Na slici 2 prikazane su osnovne karakteristike energetske zadruge ovog modela i njenog uticaja na delatnosti članova, lokalnu ekonomsku aktivnost i životnu okolinu.

Linkovi

Ministarstvo rudarstva i energetike/Sektor za EE i OIE
<https://www.mre.gov.rs/energetska-efikasnost-obnovljivi-izvori.php>

Priručnik za osnivanje energetske zadruge
https://bib.irb.hr/datoteka/828110.energetske_zadruge_2.pdf

Energetski portal/Energetske zadruge
<https://www.energetskiportal.rs/energetske-zadruge-prilika-za-razvoj-obnovljivih-izvora-energije-u-lokalnim-samoupravama>

Energetski portal/U kom gradu ...
<https://www.energetskiportal.rs/u-kom-gradu-je-osnovana-prva-energetska-zadruga-u-srbiji/>

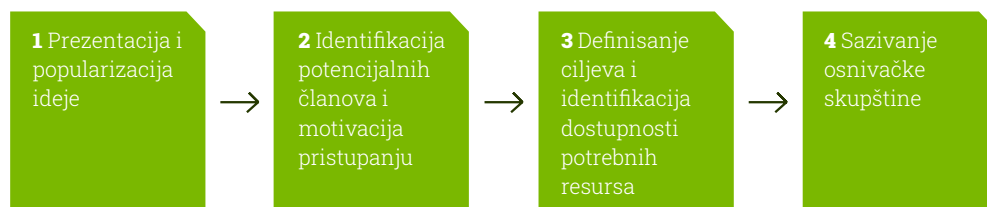
AgroNews/Energetske zadruge...
<http://www.agronews.rs/energetske-zadruge-kaoresenje-za-projekte-na-lokalu/>

Energetske zadruge
<http://www.skgo.org/strane/395#zadruga>

Prva faza standardizovanog modela

Iniciranje osnivanja energetske zadruge

Inicijalna ideja o osnivanju energetske zadruge kao pravnog lica može poteći od bilo kog zainteresovanog preduzetnog fizičkog lica. Najverovatnije je da će ideju izneti u javnost neko od budućih članova zadruge. Ovu fazu procesa karakteriše nekoliko prepoznatljivih koraka, prikazanih slikom 3:

Svrha prve faze je **popularizacija ideje i identifikacija** potencijalnih članova zadruge.

Slika 3. Koraci prve faze

U ovoj fazi implementacije projekta potrebno je popularizovati i argumentovati za interesovanim licima ideju o osnivanju energetske zadruge, definisati ciljeve i identifikovati dostupnost potrebnih združenih resursa.

Članovi učestvuju u finansiranju i dobiti od projekta biogasnog postrojenja **u skladu sa zadružnim pravilima**.

Inicijator može biti uspešan poljoprivrednik koji je uočio ograničenja individualne proizvodnje, proizvođač koji želi da bude manje zavisen od fluktuacija na tržištu, budući kooperant koji istražuje mogućnosti za uspešan plasman finansijskih viškova, stočar koji je uočio i energetski potencijal svoje proizvodnje, poljoprivredni proizvođač sa nedovoljno angažovanim poljoprivrednim zemljištem ili mehanizacijom, viškovima biomase ili neko drugi.

Motivi za pristupanje članstvu i očekivanja se prirodno razlikuju, pa je za uspešno okupljanje budućih zadrugara potrebno identifikovati i pomiriti individualne interese, mogućnosti i potencijalni doprinos članova uspešnom poslovanju energetske zadruge.

Tokom inicijalne faze veoma je važno da su svi budući članovi upoznati sa veličinom potrebne investicije za realizaciju poslovnog modela energetske zadruge. Oni tako mogu pravovremeno da preispitaju dostupne finansijske izvore (prihode, komercijalne kredite i pozajmice), srazmere svojih mogućnosti i donesu informisanu odluku o učešću u finansiranju, ali i udelu u dobiti zadruge.

Na taj način se izbegavaju nesuglasice koje se mogu javiti u kasnijim fazama projekta usled nesrazmernih vrednosti pojedinačno unetog kapitala i principa odlučivanja „jedan član-jedan glas”.

U interesu je inicijatora da kroz ideju o energetskej zadruzi mobilise što je moguće veći udeo lokalnih resursa kako bi se stvorila široka podrška projektu.

Model energetske zadruge za proizvodnju električne energije iz biogasnog postrojenja **je udružena poslovna inicijativa**.

Energetska zadruga koja je oformljena sa ciljem realizacije poslovnog poduhvata za proizvodnju električne energije u biogasnog postrojenju je udružena privatna poslovna inicijativa sa ciljem obavljanja energetske delatnosti u korist članova zadruge.

Smisao udruživanja za potencijalne članove je u:

- Sticanju profita,
- Unapređenju postojeće sopstvene proizvodnje kroz nadogradnju i diverzifikaciju delatnosti (korišćenjem otpadne toplote iz postrojenja za stakleničku proizvodnju, rad sušara, veću finalizaciju poljoprivrednih proizvoda, organsku proizvodnju voća i povrća korišćenjem čvrstog produkta digestije kao organskog đubriva, itd.),
- Aktiviranju neiskorišćenih resursa (zemljišta, mehanizacije, članova gazdinstava),
- Veća organizaciona struktuiranost delovanja individualnih poljoprivrednih gazdinstava kroz kooperaciju sa drugim članovima zadruge.

Prezentaciju ideje inicijator vrši na neformalnim sastancima koji su otvoreni za javnost. Tokom ovih sastanaka, identifikovaće se zainteresovana lica, odnosno ona koja su zainteresovana i imaju jasnu ideju o svom učešću u projektu.

Nakon neformalne saglasnosti budućih članova saziva se osnivačka skupština zadruge, čime se završava inicijalna faza.

Smernice za uspešnu realizaciju ove faze mogu se naći u posebnom dokumentu **Aneksi na model**, i to pod:

- **Smernice za utvrđivanje interesa za osnivanje energetske zadruge za proizvodnju električne i toplotne energije u biogasnim postrojenjima u lokalnim zajednicama**

Preporuke

- » Inicijalnu ideju potrebno je popularizovati i pojasniti široj javnosti kako bi se obezbedio dovoljan broj članova energetske zadruge i potencijalna dobit raširila na što veći deo društvene zajednice.
- » Prisustvo članova uspešnih energetskih zajednica na inicijalnim sastancima može biti od velike pomoći za mobilizaciju potencijalnih članova nove

zadruge, razjasniti moguće zablude i preduprediti nerealna očekivanja.

- » Potencijalnom članstvu neophodno je jasno predstaviti cilj udruživanja i koji su potrebni resursi za realizaciju projekta kako bi se mogli opredeliti i doneti odluku prema sopstvenim interesima.

Lista za proveru

- o Planirani i održani sastanci na kojima će se ideja preneti javnosti i potencijalno zainteresovanim stranama
- o Dovoljno jasno objašnjeni smisao udruživanja i dobit za lokalnu zajednicu Obavljene konsultacije sa javnošću
- o Obezbeđen dovoljan broj članova za sazivanje Osnivačke skupštine energetske zajednice

Linkovi

BIOGAS Srbija

<https://biogas.org.rs>

Energypedia/Sustainable Energy in Humanitarian
Settings

<https://energypedia.info/wiki/Category:Biogas>

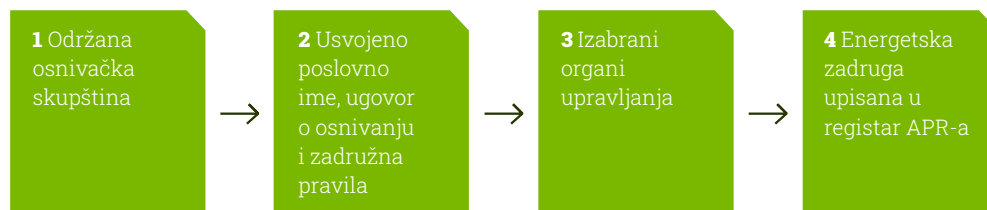
Energetske zadruge

<http://energyinterreg.com/oblasti/energetske-zadruge.html>

Druga faza standardizovanog modela Osnivanje energetske zadruga

Druga faza procesa odnosi se na ispunjavanje zakonskih i administrativnih procedura pri osnivanju energetske zadruga. Najvažniji koraci u ovoj proceduri prikazani su slikom 4:

Svrha druge faze je formalno osnivanje energetske zadruga.

Slika 4. Procedura osnivanja energetske zadruga

Osnivanje energetske zadruga podrazumeva okupljanje najmanjeg zakonom propisanog broja zadrugara (5) sa osnivačkim ulogom koji nije manji od 100 dinara u osnivačku skupštinu.

Zadružna pravila, koja bliže određuju način rada energetske zadruga **su predviđena Zakonom o zadrugama**.

Na ovoj skupštini osnivači određuju poslovno ime, osnovna načela poslovanja, visinu uloga, tj. osnovnog kapitala i biraju organe upravljanja donošenjem pravno obavezujućih dokumenata.

Tokom ove faze formalizuju se sva pitanja iz pripremnih faza i pravno definišu usaglašene karakteristike buduće zadruga.

U osnivački akt, odnosno Ugovor o osnivanju unose se detalji o upravljačkoj strukturi, visini uloga i ostalim tehničkim pitanjima kojima se zakonski određuje rad zadruga.

Način na koji će funkcionisati, odnosno kako će se upravljati zadrugom, ali i šta su njeni ciljevi, delatnost(i), registar članova, prava i obaveze zadrugara, upravljanje profitom i drugim pitanjima kojima se administrativno upravlja radom zadruga, sadržani su u dokumentu „Zadružna pravila“.

U skladu sa Zakonom o zadrugama, na osnivačkoj skupštini proglašavaju se i organi zadruga, a odgovornost članova organa regulisana je Zakonom o privrednim društvima.

Druga faza modela završava se upisom energetske zadruga u registar Agencije za Privredne registre, čime zadruga stiče svojstvo pravnog lica. Proceduralni koraci prikazani su u Smernicama u aneksu ovog dokumenta.

Smernice za uspešnu realizaciju ove faze mogu se naći u posebnom dokumentu **Aneksi na model**, i to pod:

- **Smernice za registraciju energetske zadruga za proizvodnju električne i toplotne energije u biogasnim postrojenjima**

Treća faza standardizovanog modela

Sticanje statusa povlašćenog proizvođača

U poslednjoj fazi organizovanja energetske zadruge po modelu za proizvodnju električne i toplotne energije u biogasnim postrojenjima potrebno je sprovesti nekoliko koraka, prikazanih sledećom slikom.

Svrha treće faze je sticanje statusa povlašćenog proizvođača energetske zadruge.

Slika 6. Koraci u sticanju statusa povlašćenog proizvođača

Biomasa je obnovljiv izvor energije, te su pravna lica za proizvodnju energije iz nje u biogasnim postrojenjima kvalifikovana za sticanje statusa povlašćenog proizvođača. Sticanje statusa je proceduralno definisan Zakonom o energetici, i pored ostalih uslova podrazumeva i dokumentaciju buduće energane.

Dokumentacija za izgradnju biogasnog postrojenja sadrži tehničku dokumentaciju postrojenja u kojoj je, pored ostalog navedena primenjena tehnologija, instalisana snaga, prostorni raspored i druge tehničke karakteristike objekta i instalisane opreme.

Studija izvodljivosti se izrađuje kako bi se izvršila ocena i analizirao potencijal odnosno ekološka, finansijska, društvena i tržišna opravdanost investicije u projekat. Pre ulaska u projekat, i članovi zadruge i zadruga kao pravno lice moraju identifikovati načine finansiranja izgradnje, dostupne podsticaje, komercijalne kredite i nepovratna sredstva domaćih i stranih finansijskih institucija i donatora.

Utvrđeni lanac snabdevanja budućeg postrojenja biomasom detaljnije se opisuje u studiji izvodljivosti i predstavlja jedan od najvažnijih uslova za održiv rad energetske zadruge za proizvodnju energije iz biogasnog postrojenja.

Postupak za sticanje statusa povlašćenog proizvođača, pokreće se na osnovu podnetog zahteva na obrascu koji utvrđuje Ministarstvo za rudarstvo i energetiku i objavljuje na svojoj internet stranici.

Povlašćeni proizvođač električne energije je energetski subjekt koji proizvodi električnu energiju iz obnovljivih izvora energije ili visokoefikasne kombinovane proizvodnje električne i toplotne energije i ima pravo na podsticajne mere u skladu sa zakonom.

U praksi, najpre se aplicira za privremeni status povlašćenog proizvođača. On može trajati do tri godine, sa dodatnim produžetkom od još godinu dana. Za to je potrebna građevinska dozvola, a u tom periodu trebalo bi da se izgradi biogasno postojenje i obezbedi energetska licenca. Dobijanjem upotrebne dozvole za postrojenje i

Sticanje statusa povlašćenog proizvođača je proces koji se odvija u skladu sa Zakonom o energetici i zaokružen je dobijanjem Rešenja i upisa u Registar.

priključka na distributivnu mrežu stiču se uslovi za traženje statusa povlašćenog proizvođača.

Status povlašćenog proizvođača, izdaje se rešenjem u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva, ako su ispunjeni uslovi utvrđeni Zakonom o energetici i Uredbom o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije, privremenog povlašćenog proizvođača i proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora energije.

Status povlašćenog proizvođača traje neodređeno vreme, osim ukoliko ne nastanu razlozi za njegov prestanak propisani Zakonom o energetici i Uredbom.

Ministarstvo rudarstva i energetike održava Registar povlašćenih proizvođača električne energije, privremenih povlašćenih proizvođača električne energije i proizvođača iz obnovljivih izvora energije sa detaljima o nazivu proizvođača, statusu, instalisanoj snazi, datumom dobijanja rešenja i vezom prema elektronskoj verziji rešenja.

Sticanjem statusa završava se i treća faza osnivanja energetske zadruge za proizvodnju energije u biogasnom postrojenju i ona ulazi u poslovanje u skladu sa relevantnim zakonskim okvirom i unutrašnjom organizacijom.

Smernice za uspešnu realizaciju ove faze mogu se naći u posebnom dokumentu **Aneksi na model**, i to pod:

- [Smernice za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije za energetsku zadrugu za proizvodnju električne i toplotne energije u biogasnim postrojenjima](#)

Preporuke

» Pre odluke o primenjenoj tehnologiji i vrsti biogasnog postrojenja, neophodno je informisati se o primerima dobre prakse, mogućim problemima tokom realizacije i tokom rada.

» Tokom identifikacije finansijskih sredstava potrebno je realno sagledati finansijske mogućnosti članova zadruge i izbeći zamke zaduživanja bez pokrića.

» Izradu tehničke dokumentacije i podnošenje zahteva treba delegirati profesionalcima sa iskustvom.

Linkovi

Postupak i uslovi za dobijanje statusa povlašćenog proizvođača

https://www.mre.gov.rs/energetska-efikasnost-obnovljivi-izvori-procedure.php#_3._CTATYC_ПОВЛАШЋЕНОГ

Zakon o energetici

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_energetici.html

Registar povlašćenih proizvođača električne energije, privremenih povlašćenih proizvođača električne energije i proizvođača iz obnovljivih izvora energije

<https://mre.gov.rs/doc/registar-211019.html>

Sticanje statusa povlašćenog proizvođača

<http://www.skgo.org/strane/395#link17>

Opšte preporuke

Interes i poverenje u ideju zadrugarstva je u poslednjih nekoliko decenija na niskom nivou, te je za animiranje potencijalnog članstva neophodno prevazići nekoliko prepreka. Lista prepreka i mogućnosti za njihovo prevazilaženje koja je data u sledećoj tabeli je indikativna i može varirati u zavisnosti od lokalnih specifičnosti:

PREPREKA	MOGUĆNOSTI PREVAZILAŽENJA PREPREKE
Nedostatak kulture udruživanja	• Realizacija programa sa ciljem podizanja svesti o značaju i prednostima udruživanja • Promocije primera i prenos dobre prakse, poseta uspešnim primerima
Nerazumevanje principa zadrugarstva	• Informisanje o principima zadrugarstva • Edukacije • Treninzi
Nedovoljne veštine za zajedničko upravljanje	• Edukacije • Treninzi
Nizak nivo državnih podsticaja usmerenih ka energetskim zadrugama	Lokalne samouprave, samostalni proizvođači, udruženja i druge profesionalne i organizacije civilnog društva mogu zagovarati kod resornih ministarstava i sekretarijata da opredele sredstva za ove namene

Korisni linkovi

BioRES projekat

<http://bioresproject.eu/?lang=sr>

Energetske zadruge

<http://www.skgo.org/strane/395#zadruga>

<http://energyinterreg.com/oblasti/energetske-zadruge.html>

Održivo korišćenje bioenergije

<https://energetskiodrzivregion.rrazlatibor.rs>

Priručnik za osnivanje energetske zadruge

https://bib.irb.hr/datoteka/828110.energetske_zadruge_2.pdf

Projekat umrežavanja energetskih zadruga i asocijacija za podršku i razvoj alata za energetske efikasnost

<http://www.rescoop-ee.eu/>

SERBIO

<https://serbio.rs/>

UNDP projekat: „Smanjenje barijera za ubrzani razvoj tržišta biomase u Srbiji”

<http://biomasa.undp.org.rs/>

Uredba o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije, privremenog povlašćenog proizvođača i proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora energije

https://www.mre.gov.rs/energetska-efikasnost-obnovljivi-izvori-procedure.php#_3._CTATYC_POVLAŠĆENOΓ

Virtualna energana

<https://www.next-kraftwerke.com/virtual-power-plant-vpp-simulation/?lang=en>

Vodič za OIE

<https://mre.gov.rs/doc/efikasnost-izvori/Vodic%20za%20OIE%202016%20A4.pdf>

Zakon o energetici

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_energetici.html

Zakon o privrednim društvima

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_privrednim_drustvima.html

Smernice za utvrđivanje interesa za osnivanje energetske zadruge za proizvodnju električne i toplotne energije u biogasnim postrojenjima u lokalnim zajednicama

Predlog tema za uzorkovanje interesa u lokalnoj zajednici

REPUBLIKA SRBIJA

GRAD/OPŠTINA: _____

GRADSKA/OPŠTINSKA UPRAVA/NASELJENO MESTO/LOKALNA ZAJEDNICA

Adresa sastanka: _____

Datum sastanka: _____

Inicijator ideje osnivanja energetske zadruge može, u okviru inicijalnih sastanaka, vršiti istraživanje zainteresovanosti lokalne zajednice za udruživanjem u EZ. Prilikom sastanaka pokreću se neke od sledećih tema, a sistematizacijom odgovora može se izvršiti inicijalna procena interesovanja.

Teme

1. Poznavanje principa na kojima se osnivaju i interesi za udruživanje u tradicionalne zadruge.
2. Odnos prema diverzifikaciji poljoprivrednih aktivnosti.
3. Prevalencija pozitivnih ili negativnih konotacija vezanih za pojam zadrugarstva.
4. Svest o profitnom potencijalu udruživanja u energetske delatnosti.
5. Stav prema uvođenju novih tehnologija.
6. Svest o neophodnosti prilagođavanja ratarske i stočarske proizvodnje savremenim standardima.
7. Upoznatost sa primerima dobre prakse.
8. Odnos prema temama koje se bave životnom sredinom i kvalitetom života u lokalnoj zajednici.
9. Specifične lokalne teme na koje energetska zadruga može imati direktan ili indirektan uticaj.

Utvrdjivanje očekivanja javnosti, lokalne zajednice i članova

U smislu opšteg interesa, potrebno je utvrditi očekivanje javnosti po sledećim pitanjima i jasno ih odrediti u odnosu na moguće domete udruživanja u energetske zadruge:

1. Uticaj na kvalitet vazduha, podzemnih i nadzemnih voda kroz ekološki tretman biorazgradivog otpada,
2. Uticaj na lokalni ekonomski razvoj,
3. Unapređenju kvaliteta života,
4. Povećanje transparentnosti rada poljoprivrednih subjekata.

Tokom komunikacije sa potencijalnim članovima i javnošću potrebno je utvrditi koja su njihova očekivanja od energetske zadruge. Na taj se način jača podrška ideji udruživanja u energetske zadruge i smanjuje strah od promena u lokalnoj zajednici.

Zainteresovanost potencijalnih budućih članova biće lakše utvrditi kroz sledeće teme:

1. Mogućnost povećanja obima i unapređenje ratarske proizvodnje,
2. Mogućnosti za povećanjem broja grla stoke,
3. Prednosti članstva u energetskej zadrugi pri odlaganju biorazgradivog otpada i biomase,
4. Unapređenje organizacije rada gazdinstava,
5. Veličina dodatnog prihoda od prodaje energije,
6. Uštede u manipulaciji i transportu,
7. Smanjeni troškovi nabavke toplotne energije za grejanje,
8. Mogućnosti dodavanja vrednosti poljoprivrednim proizvodima kroz viši stepen finalizacije,
9. Mogućnost profitabilnog plasmana neraspoređenog kapitala, i
10. Drugi aspekti preduzetničke delatnosti na koje udruživanje može uticati.

Smernice za inicijalnu korelaciju uspešnosti projekata sa interesom članova energetske zadruge

Sistematizovati odgovore na pitanja koja mogu pomoći u definisanju poslovnog modela:

- Koja su znanja sposobnosti i resursi potrebni članovima energetske zadruge?
- Koji će ciljevi biti postignuti udruživanjem?
- Koje proizvode i vrednosti zadruga može ponuditi svojim kupcima, a koje svojim članovima?
- Koje tehničko rešenje bi trebalo da omogući ostvarenje ambicija članova i ciljeva energetske zadruge?
- Koja su očekivanja članova zadruge?

Uspeh projekta zavisi od toga kolika je posvećenost članova ciljevima energetske zadruge. Zato je važno već na početku projekta pronaći odgovore na određena pitanja kako bi se definisao poslovni model energetske zadruge.

Preporuka

» Promocija i učešće članova uspešnih energetskih zajednica na inicijalnim sastancima može biti od velike pomoći u osnivanju nove zadruge.

Smernice za registraciju energetske zadruge za proizvodnju električne i toplotne energije u biogasnim postrojenjima

Zadregu može osnovati najmanje pet poslovno sposobnih fizičkih lica. Osnivači i zadrugari mogu da budu domaća i strana fizička lica.

Ulozi zadrugara čine osnovni kapital zadruge, a minimalni osnovni kapital zadruge iznosi 100 dinara. Zadružnim pravilima određuje se minimalni pojedinačni ulog, pri čemu svaki zadrugar može imati samo jedan ulog u zadruzi i ne može se prenositi pravnim poslom.

U skladu sa Zakonom o zadrugama, Osnivačka skupština energetske zadruge donosi Ugovor o osnivanju, usvaja Zadružna pravila i vrši izbor organa zadruge.

Definisanje Ugovora o osnivanju

Prema Zakonu o zadrugama, Ugovor o osnivanju sadrži:

1. Poslovno ime i sedište zadruge,
2. Zvanične akreditacije identiteta svakog osnivača,
3. Pretežnu delatnost zadruge,
4. Ime direktora zadruge ili zastupnika zadruge,
5. Podatak da li zadruka posluje sa ulozima ili članarinama,
6. Iznos osnovnog kapitala, iznos i vreme uplate novčanog uloga svakog osnivača, odnosno opis vrste i vrednosti nenovčanog uloga svakog osnivača,
7. Iznos i način plaćanja članarine za osnivače zadruge koja se osniva i posluje bez uloga,
8. Način obezbeđenja sredstava za pokriće troškova osnivanja, i
9. Druga pitanja od značaja za osnivanje zadruge.

Usvajanje Zadružnih pravila

Zadružna pravila su opšti akt zadruge kojim se uređuje upravljanje zadrugom, unutrašnja organizacija zadruge i sadrže odredbe o:

1. Poslovnom imenu i sedištu,
2. Delatnosti,

-
3. Ciljevima i osnovnim smernicama poslovne politike zadruge,
 4. Uslovima i načinu sticanja i prestanka statusa zadrugara,
 5. Određivanju organa koji odlučuju o pristupanju novih članova zadruzi i isključenju iz zadruge u skladu sa odredbama zakona,
 6. Pravima i obavezama zadrugara prema zadruzi i zadruge prema zadrugarima,
 7. Iznosu osnovnog kapitala zadruge u vreme osnivanja, kao i načinu i uslovima za njegovo povećanje i smanjenje,
 8. Minimalnoj vrednosti novčanog uloga, odnosno članarine osnivača i zadrugara koji pristupaju zadruzi posle osnivanja,
 9. Načinu donošenja odluke o povećanju i smanjenju uloga i pravima i obavezama zadrugara,
 10. Načinu utvrđivanja i isplate uloga zadrugarima, u slučaju prestanka statusa zadrugara,
 11. Broju članova, načinu izbora, odnosno, razrešenju članova organa upravljanja zadruge,
 12. Izboru, opozivu, pravima i obavezama predstavnika zadrugara, ako skupštinu čine njihovi predstavnici,
 13. Obrazovanju upravnog i nadzornog odbora ukoliko zadruga ima manje od 20 zadrugara,
 14. Sazivanju sednice organa zadruge, načinu rada i drugim pitanjima koja se odnose na rad i odlučivanje organa zadruge,
 15. Postupku i nadležnosti organa zadruge za izjavljivanje prigovora na izveštaj zadružnog revizora,
 16. Vrsti i iznosu jemstva, ukoliko je predviđeno obavezno jemstvo, izuzev za zadruge koje se osnivaju uplatom članarine,
 17. Raspodeli dobiti i pokriću gubitaka zadruge,
 18. Knjizi zadrugara,
 19. Obaveštavanju zadrugara i poslovnoj tajni zadruge,
 20. Međuzadružnoj saradnji,
 21. Omogućavanju i finansiranju obrazovanja i informisanja zadrugara i drugih lica,
 22. Statusnim promenama i prestanku zadruge,
 23. Opštim aktima zadruge i načinu njihovog donošenja i
 24. Drugim pitanjima od značaja za upravljanje i poslovanje zadruge.

Izbor organa zadruge

Organi zadruge su: Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor i Direktor. Na odgovornost članova organa zadruge prema zadruzi primenjuju se odredbe Zakona o privrednim društvima. Predsednik Skupštine, predsednik i članovi Upravnog odbora, Nadzornog odbora i direktor, biraju se na vreme određeno zadružnim pravilima, koje ne može biti duže od pet godina, uz mogućnost ponovnog izbora. U zadruzi koja ima manje od 20 zadrugara, zadružnim pravilima može da se odredi da funkciju upravnog odbora i nadzornog odbora vrši skupština zadruge.

Linkovi

Agencija za privredne registre

<https://www.apr.gov.rs/%d0%bf%d0%be%d1%87%d0%b5%d1%82%d0%bd%d0%b0.3.html>

Energetske zadruge

<http://energyinterreg.com/oblasti/energetske-zadruge.html>

Udruživanje

<http://www.skgo.org/strane/395>

Zakon o zadrugama

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zadrugama.html

Zakon o privrednim društvima

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_privrednim_drustvima.html

Preporuka

» U procesu registracije energetske zadruge, poželjno je koristiti usluge pravnog savetnika kako bi se izbegli nepotrebni koraci i proces registracije što pre okončao.

Smernice za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije za energetske zadruge za proizvodnju električne i toplotne energije u biogasnim postrojenjima

Povlašćeni proizvođač električne energije je energetski subjekt koji proizvodi električnu energiju iz obnovljivih izvora energije ili visokoefikasne kombinovane proizvodnje električne i toplotne energije i ima pravo na podsticajne mere u skladu sa zakonom. Energetske zadruge koje vrše proizvodnju energije u biogasnim postrojenjima su, prema Zakonu o energetici kvalifikovana pravna lica za sticanje statusa povlašćenog proizvođača. Sticanje statusa je proceduralno definisan proces.

Postupak za sticanje statusa povlašćenog proizvođača, pokreće se podnošenjem zahteva Ministarstvu za rudarstvo i energetiku.

Ukoliko biogasno postrojenje nije već izgrađeno, energetska zadruga bi trebala iskoristiti zakonsku mogućnost da najpre pribavi privremeni status povlašćenog proizvođača, koji može trajati do tri godine. Status povlašćenog proizvođača, status privremenog povlašćenog proizvođača i status proizvođača iz obnovljivih izvora, utvrđuje Ministarstvo rešenjem u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva.

Sticanje statusa privremenog povlašćenog proizvođača

Uslovi

Prema Uredbi o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije, privremenog povlašćenog proizvođača i proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora energije, uslovi za sticanje statusa privremenog povlašćenog proizvođača za energetske zadruge koje proizvode električnu i toplotnu energiju u biogasnim postrojenjima su:

- Da može da pristupi građenju elektrane u smislu Zakona o energetici, a u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata,
- Da iz tehničke dokumentacije, kao i odredaba Zakona o energetici i propisa donetih na osnovu njega, proizilazi da za planiranu elektranu može da stekne status povlašćenog proizvođača i to:
 - a) da se tehničkom dokumentacijom u planiranoj elektrani predviđa korišćenje obnovljivih izvora energije u procesu proizvodnje električne energije, odnosno da se predviđa ugradnja opreme kojom se može ostvariti visokoefikasna kombinovana proizvodnja električne i toplotne energije u skladu sa ovom uredbom;

-
- b) da se tehničkom dokumentacijom i uslovima za priključenje u planiranoj elektrani predviđa posebno merenje preuzete i predate električne, odnosno toplotne energije u sistem u skladu sa odredbama ove uredbe;
 - Da energetsom subjektu, odnosno fizičkom licu nije oduzet ili pokrenut postupak oduzimanja statusa povlašćenog proizvođača iz razloga propisanih Zakonom o energetici,
 - Da za elektranu za koju traži status privremenog povlašćenog proizvođača nije prethodno postojao status povlašćenog proizvođača ili status privremenog povlašćenog proizvođača, osim ako se radi o elektrani kojoj status prestaje na dan otvaranja stečajnog ili likvidacionog postupka nad povlašćenim proizvođačem.

Postupak za sticanje statusa privremenog povlašćenog proizvođača

Pokreće se na osnovu podnetog zahteva na obrascu koji utvrđuje Ministarstvo i objavljuje na svojoj internet stranici. Zahtev se podnosi posebno za svaku elektranu. Uz zahtev za sticanje statusa privremenog povlašćenog proizvođača za energetske zadrugu koja proizvodi električnu i toplotnu energiju u biogasnim postrojenjima, podnose se:

- Izvod o registrovanim podacima (poslovno ime, pravna forma, sedište, delatnost, poreski identifikacioni broj, matični broj);
- Pravnosnažna građevinska dozvola ili pravnosnažno odobrenje za izgradnju, osim ako za elektranu nije potrebno pribaviti akt nadležnog organa za izgradnju u kom slučaju se podnosi informacija o lokaciji koja nije starija od šest meseci od dana podnošenja zahteva;
- Kopija izvoda iz projekta za potrebe pribavljanja građevinske dozvole ili idejni projekat ili druga tehnička dokumentacija na osnovu koje se gradi elektrana, u skladu sa zakonom kojim se uređuje planiranje i izgradnja objekata;
- Akt (mišljenje, uslovi i sl.) o mogućnosti priključenja na distributivni, odnosno prenosni sistem izdat od strane operatora distributivnog, odnosno prenosnog sistema koji je pribavio u prethodnim postupcima radi dobijanja građevinske dozvole i izrade tehničke dokumentacije za elektranu;
- Potvrda o uplati novčanog depozita, odnosno originalni primerak bankarske garancije pribavljenih u skladu sa odredbama Uredbe;
- Dokaz o uplati administrativne takse.

Prestanak statusa privremenog povlašćenog proizvođača

Status privremenog povlašćenog proizvođača prestaje:

- na dan konačnosti rešenja o oduzimanju statusa privremenog povlašćenog proizvođača ili na dan prestanka važenja rešenja o sticanju statusa privremenog povlašćenog proizvođača;

-
- na dan otvaranja stečajnog ili likvidacionog postupka nad privremenim povlašćenim proizvođačem;
 - na dan brisanja privremenog povlašćenog proizvođača kao preduzetnika iz registra privrednih subjekata, osim ukoliko je brisanje učinjeno zbog promene pravne forme;
 - na dan isteka roka važenja statusa privremenog povlašćenog proizvođača;
 - na dan prestanka ugovora o otkupu električne energije sa garantovanim snabdevačem.

Postupak za sticanje statusa povlašćenog proizvođača

Postupak za sticanje statusa povlašćenog proizvođača, pokreće se na osnovu podnetog zahteva na obrascu koji utvrđuje Ministarstvo i objavljuje na svojoj internet stranici. Zahtev se podnosi posebno za svaku elektranu, odnosno za deo elektrane. Uz zahtev za sticanje statusa povlašćenog proizvođača za energetska zadruga koja proizvodi električnu i toplotnu energiju u biogasnim postrojenjima, podnose se:

- Izvod o registrovanim podacima (poslovno ime, pravna forma, sedište, delatnost, poreski identifikacioni broj, matični broj);
- Upotrebna dozvola u skladu sa zakonom kojim se uređuje planiranje i izgradnja objekata ili potvrda nadležnog organa da za izgrađenu elektranu, odnosno deo elektrane nije potrebno pribaviti upotrebnu dozvolu;
- Odobrenje za priključenje elektrane sa šemom mernih uređaja;
- Dokazi da ugrađena oprema nije prethodno korišćena, kao što su: podaci o godini proizvodnje, račun o nabavci opreme ili radova, ugovor sa proizvođačem/dobavljačem, deklaracija proizvođača/dobavljača ili slični dokazi kojima se nedvosmisleno dokazuje da ugrađena oprema nije prethodno korišćena;
- Overena izjava odgovornog lica podnosioca zahteva kojom pod materijalnom i krivičnom odgovornošću potvrđuje da ugrađena oprema nije prethodno korišćena;
- Ugovor o prodaji toplotne energije, odnosno izjavu podnosioca zahteva da se proizvedena toplotna energija koristi za sopstvene potrebe što podrazumeva grejanje objekata ili potrošnju toplotne energije za proizvodne procese,
- Kopija izveštaja o sprovedenim prijemnim termotehničkim ispitivanjima koje je sprovedla akreditovana institucija, a iz kojeg se vidi da elektrana u izvedenom stanju ima tehničku mogućnost da ispunji propisane uslove u pogledu minimalnog ukupnog godišnjeg stepena korisnosti za elektranu
- Licenca za obavljanje delatnosti proizvodnje električne energije, u skladu sa Zakonom o energetici;

- Potvrda energetskeg inspektora o ugrađenim mernim uređajima i označenim mernim mestima na kojima se meri ukupno proizvedena i predata energija i utrošeno gorivo;
- Dokaz o uplati administrativne takse.

Preporuka

» U procesu registracije energetske zadruge, poželjno je koristiti usluge pravnog savetnika kako bi se izbegli nepotrebni koraci i proces registracije što pre okončao.

Linkovi

Uredba o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije, privremenog povlašćenog proizvođača i proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora energije

[http://demo.paragraf.rs/
WebParagrafDemo/?did=331672](http://demo.paragraf.rs/WebParagrafDemo/?did=331672)

Zakon o energetici

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_energetici.html

Zakon o planiranju i izgradnji

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_planiranju_i_izgradnji.html

Verušić, Srbija

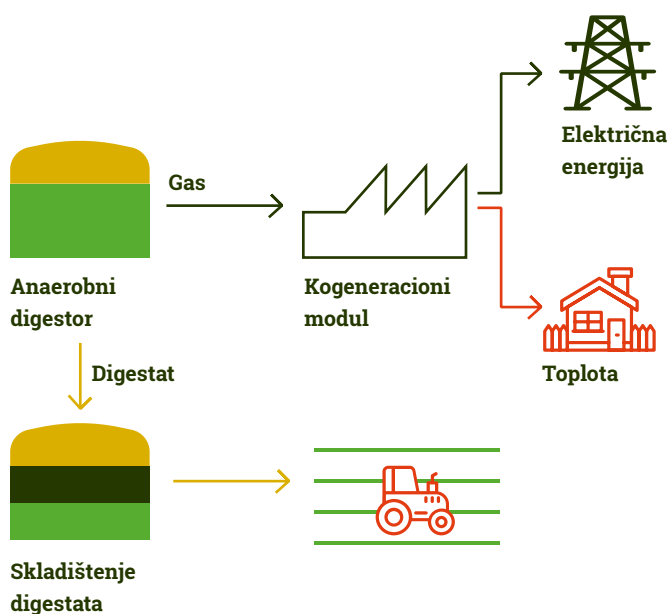
Poljoprivredna energetska zadruga

Prvi pokušaj formiranja energetske zadruge u Srbiji desio se tek 2017. godine. Grupa poljoprivrednika iz sela Verušić, pored Subotice osnovala je poljoprivrednu zadrugu koja bi im služila za zajedničku nabavku sirovina i potrepština za poljoprivrednu proizvodnju, plasman robe, ali i sa malo većim ambicijama, da stvore dodatnu vrednost u svojim proizvodnjama. Inicijalna ideja je proizvodnja agro peleta od ostataka iz poljoprivredne proizvodnje.

Informisanjem i saradnjom sa GIZ projektom „Razvoj održivog tržišta bioenergije u Srbiji“ razvila se ideja proizvodnje električne energije u postrojenju na biogas. Ulazna sirovina bili bi ostaci iz poljoprivredne proizvodnje (ratarstva i stočarstva), ostaci iz klanične industrije, ugostiteljstva i komercijalnih delatnosti ili ratarska proizvodnja energetskih useva. Izlazni proizvodi su električna energija, toplotna energija i organsko đubrivo. Električna energija se prodaje po povlašćenoj tarifi i sklapa se ugovor na 12 godina dok organsko đubrivo predstavlja vrlo vredan resurs za ratarsku proizvodnju (recirkulacija hranljivih materija i obogaćivanje zemljišta uz mogućnost da se uspostavi organska proizvodnja), toplotna energija je raspoloživa za grejanje objekata, procese u industriji i slično.

Najbitniji proizvodi postrojenja na biogas su:

- Električna energija
- Toplotna energija
- Organsko đubrivo

Ilustracija 1. Šema proizvoda postrojenja na biogas

GIZ projekat „Razvoj održivog tržišta bioenergije u Srbiji“ je pomogao podizanje kapaciteta zadrugara sa više radionica i obuka, organizovanjem studijskih putovanja u zemlji i inostranstvu, direktnim povezivanjem sa predstavnicima resornih ministarstava, udruženja, finansijskim institucijama i vlasnicima postrojenja kako bi se omogućila razmena iskustava. U maju 2017. počelo se sa izradom studije izvodljivosti i preporuka za formiranje i uspešan rad energetske zadruge Verušić. Kako

se u ovom sveobuhvatnom procesu naišlo i na prepreke i ograničenja u regulativi, ali i samoj implementaciji, sastavljen je i dokument sa preporukama donosiocima odluka kako bi efikasnije mogli da sprovedu promovisanje zadrugarstva u svrhu proizvodnje energije iz OIE.

Studiju izvodljivosti izradili su eksperti iz Nemačke sa ličnim iskustvom u udruživanju i proizvodnji biogasa u saradnji sa domaćim ekspertima kao i predstavnicima GIZ-a.

Nemačka razvojna agencija GIZ podržala je razvoj projekta za osnivanje energetske zadruge oko postrojenja na biogas.

Prezentacija rezultata studije „Razvoj održivog biogas koncepta u okviru poljoprivredne zadruge u Srbiji” svim akterima (Ministarstva, JLS, poljoprivrednici, zadrugari, finansijske institucije, donatorske organizacije, Biogas udruženje itd.) otvorila je konstruktivnu diskusiju i povezala aktivnosti više ministarstava (oblast energetike, poljoprivrede i zaštite životne sredine).

Studijsko putovanje za predstavnike zadrugara, predstavnike Ministarstva rudarstva i energetike, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Opštine Subotica na temu Udruživanja u Nemačkoj (poseta Ministarstvu životne sredine, klime i energetike, Baden-Württemberg i više primera realizovanih projekata energetskih zadruga) bilo je od velike koristi za razmenu iskustava prema svedočenju svih polaznika.

Najbitniji zaključci studije:

- Moguće je izgraditi isplativo biogas postrojenje čiji bi vlasnici i operateri bili članovi zadruge. Projekat može biti dovoljno atraktivan i za prihvatanje partnerske investicije, ukoliko se ne raspolaže sa dovoljno sredstava.
- Preporučuje se povećanje broja grla stoke u svakom od gazdinstava, kao bi se sistem optimizovao (stajnjak koji je potreban zbog biološkog dela procesa) i ovladavanje procesom siliranja kukuruza i drugih kultura. Takođe je potrebno da se mehanizacija zadrugara optimizovano uposli, što ovaj koncept zadovoljava.
- Postoje manja ograničenja u ustanovljenoj zakonskoj regulativi koja ne prepoznaje zadrugu kao potencijalnog povlašćenog proizvođača, takođe je slično ograničenje kod zaduživanja kod finansijskih institucija (u principu rešivi problemi registrovanjem dodatnog pravnog subjekta i regulisanjem odnosa zadrugara).
- Zadrugu mogu činiti samo fizička lica (potrebno proširenje i na ostale potencijalne aktere, po ugledu na sisteme u kojima ovakvi modeli uspešno funkcionišu i daju rezultate).
- Projekat udruživanja može biti uspešan i predstavljao bi prvi primer energetske zadruge u Srbiji.

